

MINISTERE DE LA REGION DE
BRUXELLES-CAPITALE

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA
REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
ENTAMANT LA PROCEDURE DE
CLASSEMENT COMME MONUMENT
DE LA TOTALITE DES VESTIGES DE
LA PREMIERE ENCEINTE SIS RUE DES
ALEXIENS, 16 ET RUE DU CHENE, 17, A
BRUXELLES

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-
Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la
conservation du patrimoine immobilier,
notamment l'article 18;

Sur la proposition du Ministre-Président du
Gouvernement de la Région de Bruxelles-
Capitale et du Secrétaire d'Etat chargé des
Monuments et Sites,

ARRETE :

Article 1er - Est entamée la procédure de
classement comme monument de la totalité
des vestiges de la première enceinte sis rue
des Alexiens, 16 et rue du Chêne, 17, connus
au cadastre de Bruxelles, 1ère division,
section A, 5e feuille, parcelles n° 1581f et
1607v, en raison de leur intérêt historique et
archéologique, précisé dans l'annexe I du
présent arrêté.

Art. 2 - La zone de protection relative au
monument décrit dans l'article 1er comprend
l'ensemble des parcelles et des voiries ainsi
que les parties de parcelles et de voiries

MINISTERIE VAN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE
HOOFDSTEDELIJKE REGERING
HOUDENDE INSTELLING VAN DE
PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS
MONUMENT VAN DE TOTALITEIT
VAN DE OVERBLIJFSELEN VAN DE
EERSTE STADSOMWALLING,
GELEGEN CELLEBROERSSTRAAT 16
EN EIKSTRAAT 17 TE BRUSSEL

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993
inzake het behoud van het onroerende
erfgoed, inzonderheid op artikel 18;

Op de voordracht van de Minister-Voorzitter
van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering
en van de Staatssecretaris belast met
Monumenten en Landschappen,

BESLUIT :

Artikel 1 - Wordt ingesteld de procedure tot
bescherming als monument van de totaliteit
van de overblijfselen van de eerste
stadsomwalling, gelegen Cellebroersstraat 16
en Eikstraat 17, bekend ten kadaster te
Brussel, 1ste afdeling, sectie A, 5de blad,
percelen nrs 1581f en 1607v wegens hun
historische en archeologische waarde, zoals
nader bepaald in bijlage I van dit besluit.

Art. 2 - De vrijwaringszone met betrekking
tot het in artikel 1 vermelde monument
omvat het geheel van de percelen en de
wegen alsook de gedeelten van de percelen

reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

en de wegen opgenomen in de omtrek zoals afgebakend op het plan in bijlage II van dit besluit.

Art. 3 - Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Art. 3 - De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Bruxelles, le 11.12.2008

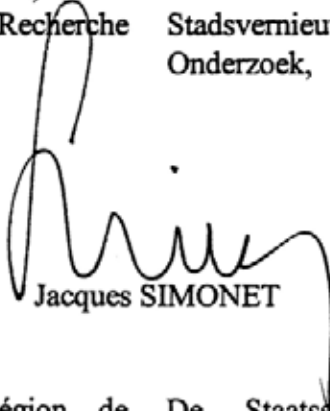
Brussel, 11.12.2008

Par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

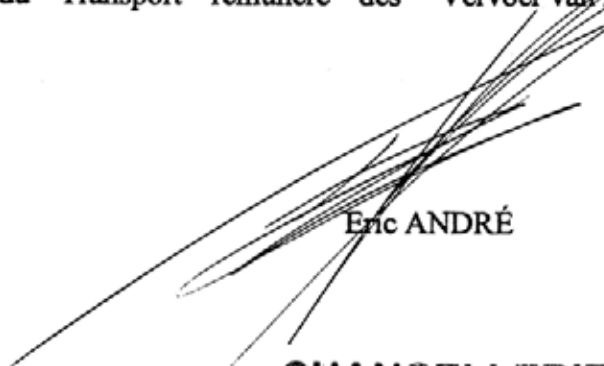
Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine et du Transport rémunéré des Personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Stadsvernieuwing, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Eric ANDRÉ

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAREBOUT
KANSELARIJ

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME MONUMENT DE LA TOTALITE DES VESTIGES DE LA PREMIERE ENCEINTE SIS RUE DES ALEXIENS, 16 ET RUE DU CHENE, 17, A BRUXELLES

Réf. cadastrale : Bruxelles, 1ère division, section A, 5e feuille, parcelles n° 1581f et 1607v.

Description sommaire :

Un tronçon de courtine formant mitoyen entre la parcelle 1581f (Athénée royal Jules Bordet), d'une part, et la parcelle 1607v (Sint-Joris Instituut), d'autre part, sur toute son élévation, y compris ses fondations. Il s'agit de maçonneries en moellons de grès bruxellien datant du XIIIe siècle en partie restaurées dans une courette de l'Athénée Jules Bordet et dans le couloir des classes du bâtiment principal du Sint-Joris Instituut.

Un tronçon de courtine d'environ 12 m découvert en 1884 lors de la construction de l'athénée royal à l'emplacement de l'ancien refuge de l'abbaye de Villers et de l'hôtel d'Oyenbrugge. Ce tronçon est composé de deux arcades percées chacune d'une meurtrière qui donne vue sur le couloir des classes du Sint-Joris Instituut (rue des Alexiens). Ces vestiges ont été dégagés de tout enduit et restaurés sur les plans de D. De Keyser. Le chemin de ronde a été largement reconstruit en grès de remploi associé à des pierres d'Euville. Un contre-mur cimenté recouvre les arcs de fondation. Du côté de l'athénée royal (rue du Chêne), les vestiges se situent dans une cour arrière non accessible aux élèves. Du côté de l'institut (rue des Alexiens) le parement externe du mur est visible sur une longueur de 26 m dans le couloir des classes du bâtiment principal ; il a été restauré en 1986-1987 (V.-G. Martiny) relevé avec précision par des étudiants de l'Institut Victor Horta en 1988 (prof. L. Cauwenbergh).

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

La première enceinte de la ville de Bruxelles dont l'édification remonte au XIIIe siècle est la plus ancienne construction civile conservée sur le territoire régional. Il s'agit d'un monument auquel plusieurs fonctions se rattachent, qui fait figure de symbole même de l'urbanité médiévale et qui a façonné une part importante du paysage urbain du Pentagone. A ce titre elle présente un intérêt historique, archéologique, architectural et même touristique qui est reconnu par tous. En particulier, l'unicité du monument qui apparaît au travers des techniques constructives identiques mises en œuvre tout au long de son tracé, en fait un ensemble architectural complexe à caractère exceptionnel.

Les vestiges visés par le présent arrêté, sont ténus et peu visibles mais ne sont cependant pas d'un moindre intérêt que les tronçons bien connus qui ont été classés en priorité. Les présents vestiges conservent, en effet, une authenticité archéologique beaucoup plus grande que certaines parties déjà restaurées et permettront la poursuite de l'étude scientifique du monument dont certains aspects sont encore méconnus à ce jour. En effet, la recherche en la matière évolue continuellement et il est donc indispensable de maintenir à disposition des

historiens et des archéologues toutes les données encore disponibles à propos de l'enceinte, pour permettre toutes les analyses qui pourraient s'avérer nécessaires et tous les examens et réexamens que la progression des connaissances imposera.

En outre, le caractère peu visible du monument n'est pas nécessairement définitif.

L'évolution urbanistique des parcelles situées de part et d'autre des vestiges, reprises dans la zone de protection, pourrait déboucher à l'avenir sur des possibilités de mise en valeur du monument.

Bibliographie : V.-G. MARTINY, Bruxelles. Architecture civile et militaire avant 1900, Bruxelles, 1992, pp. 63-71 et 80-83, G. DESPY, Le problème de la première enceinte, *Bulletin de la Classe des Lettres de l'Académie royale de Belgique*, 6e série, VIII (1-6), 1997, pp. 285-287 ; M. DE WAHA, Les enceintes sur arcs des anciennes principautés belges, *Les enceintes urbaines (XIIIe-XVIIe siècle)*, Paris, 1999, pp. 197-210 (121e Congrès national des sociétés historiques et scientifiques, Nice, 1996).

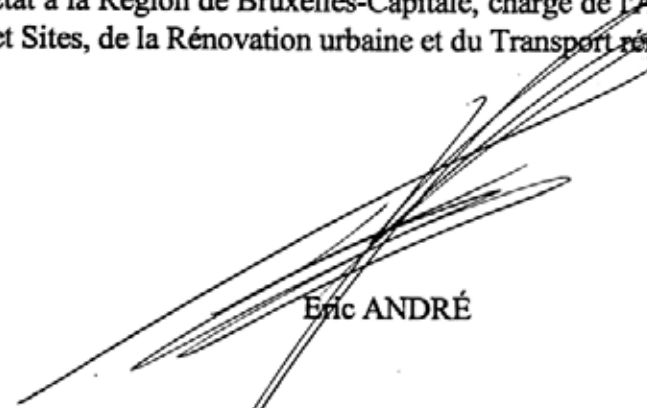
Vu pour être annexé à l'arrêté du

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine et du Transport rémunéré des Personnes,

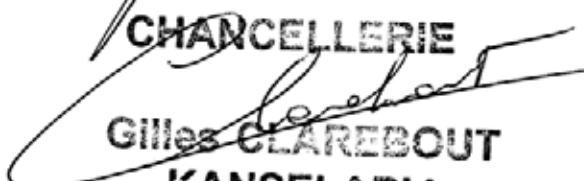

Eric ANDRÉ

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAREBOUT
KANSELARIJ

**BIJLAGE I VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
HOUDENDE INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS
MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN DE OVERBLIJFSELEN VAN DE EERSTE
STADSOMWALLING, GELEGEN CELLEBROERSSTRAAT 16 EN EIKSTRAAT 17 TE
BRUSSEL**

Kadastrale gegevens: 1ste afdeling, sectie A, 5de blad, percelen nrs 1581f en 1607v

Beknopte beschrijving:

Het gaat om een deel van de walmuur dat de gemeenschappelijke muur vormt tussen het perceel 1581f (Athénée royal Jules Bordet) en het perceel 1607v (Sint-Joris Instituut). De overblijfselen bleven over hun gehele opstand bewaard, funderingen inbegrepen. Het gedeeltelijk gerestaureerde, breukstenen metselwerk is van 13de-eeuwse, brusseliaanse zandsteen. De fragmenten bevinden zich meer bepaald op een kleine binnenplaats van het Athénée royal Jules Bordet en in de gang met klaslokalen van het hoofdgebouw van het Sint-Joris Instituut.

In 1884 werd een stuk walmuur van ongeveer 12 m ontdekt tijdens de bouw van het koninklijk atheneum, op de plaats van het voormalige refugiehuis van Villers en het voormalig herenhuis van Oyenbrugge. Het deel bestaat uit twee bogen met telkens een schietgat dat uitkijkt op de gang met klaslokalen van het Sint-Joris Instituut (Cellebroersstraat). De overblijfselen werden van hun pleisterlaag ontdaan en gerestaureerd volgens de plannen van D. De Keyser. De weergang werd grotendeels gereconstrueerd in hergebruikte zandsteen en steen van Euville. Een gecementeerde steunmuur bedekt de funderingsbogen. Aan de kant van het koninklijk atheneum (Eikstaat) bevinden de overblijfselen zich op een binnenplaats achteraan die niet toegankelijk is voor de leerlingen. Aan de kant van het Sint-Joris Instituut (Cellebroersstraat) is het buitenparement van de muur zichtbaar over een lengte van 26 m in de gang van de klaslokalen in het hoofdgebouw; in 1986-1987 werd het gerestaureerd (V.-G. Martiny) en zorgvuldig opgetmeten en getekend door de studenten van het Institut Victor Horta (prof. L. Cauwenbergh).

**Waarde van het goed volgens de maatstaven vastgesteld in artikel 2, 1° van de
ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed :**

De eerste stadsomwalling van Brussel dateert van de 13de eeuw en is de oudste burgerlijke constructie die op gewestelijke bodem bewaard is gebleven. Het gaat om een monument dat verschillende functies uitoefent, het symbool zelf van de middeleeuwse stedelijkheid vormt en tegelijkertijd het stadsbeeld van de Vijfhoek voor een groot deel heeft bepaald. In dat opzicht geeft ze blijk van een door iedereen erkende historische, archeologische, architecturale en zelfs toeristische waarde. Het unieke feit dat de hele omwalling werd opgetrokken volgens identieke bouwtechnieken, maakt van dit complexe architecturale geheel een uitzonderlijk bouwwerk.

Hoewel de overblijfselen die hier voor vrijwaring worden voorgesteld, fragmentair en weinig zichtbaar zijn, zijn ze even waardevol als de beter bekende overblijfselen die eerst voor bescherming in aanmerking kwamen. Hun archeologische authenticiteit is immers veel groter dan dat van sommige gerestaureerde delen, waardoor ze nuttig kunnen zijn voor het

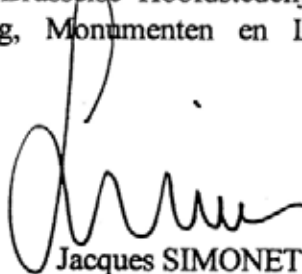
wetenschappelijk onderzoek van het monument en een betere kijk geven op sommige – tot nu toe onbekende – aspecten. Het onderzoek terzake evolueert immers doorlopend en het is dus van het grootste belang dat historici en archeologen over alle gegevens in verband met de stadsomwalling beschikken om de noodzakelijk analyses alsook alle onderzoeken en hernieuwde onderzoeken uit te kunnen voeren die de steeds toenemende kennis vereist.

Bovendien is de beperkte zichtbaarheid van het monument niet noodzakelijk definitief. De stedenbouwkundige ontwikkeling van de percelen aan weerszijden van de overblijfselen die opgenomen zijn in de vrijwaringszone, zou in de toekomst kunnen leiden tot een heropwaardering van het monument.

Bibliografie: V.-G. MARTINY, Bruxelles. Architecture civile et militaire avant 1900, Bruxelles, 1992, pp. 63-71 et 80-83, G. DESPY, Le problème de la première enceinte, *Bulletin de la Classe des Lettres de l'Académie royale de Belgique*, 6de reeks, VIII (1-6), 1997, pp. 285-287 ; M. DE WAHA, Les enceintes sur arcs des anciennes principautés belges, *Les enceintes urbaines (XIIIe-XVIIe siècle)*, Parijs, 1999, pp. 197-210 (121e Congrès national des sociétés historiques et scientifiques, Nice, 1996).

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van , 2011

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Jacques SIMONET

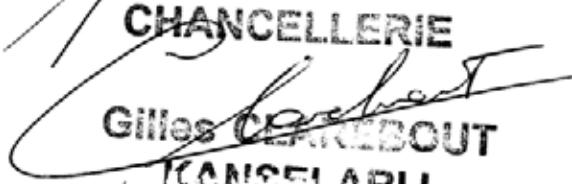
De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Stadsvernieuwing, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Eric ANDRÉ

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLEBOUT

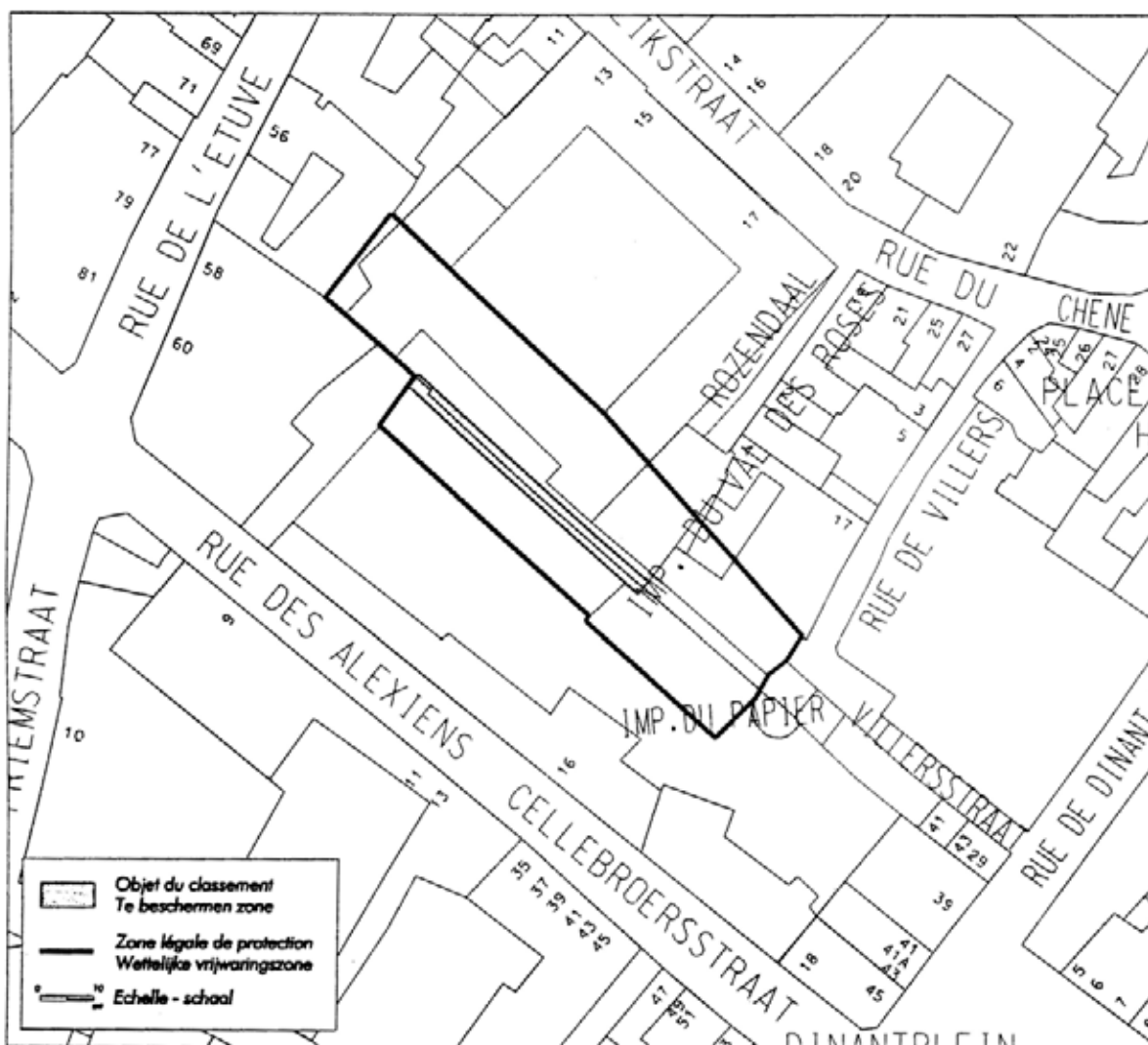
KANSELARIJ

ANNEXE II A L'ARRETE DU
GOUVERNEMENT DE LA REGION DE
BRUXELLES-CAPITALE ENTAMANT LA
PROCEDURE DE CLASSEMENT COMME
MONUMENT DE LA TOTALITE DES VESTIGES
DE LA PREMIERE ENCEINTE SIS RUE DES
ALEXIENS, 16 ET RUE DU CHENE, 17, A
BRUXELLES

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE
BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
HOUDENDE INSTELLING VAN DE
PROCEDURE TOT BESCHERMING ALS
MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN DE
OVERBLIJFSELEN VAN DE EERSTE
STADSOMWALLING, GELEGEN
CELLEBROERSSTRAAT 16 EN EIKSTRAAT 17
TE BRUSSEL

**DELIMITATION DE LA ZONE DE
PROTECTION**

**AFBAKENING VAN DE
VRIJWARINGSZONE**

Vu pour être annexé à l'arrêté du

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de
l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de
la Rénovation Urbaine et de la Recherche Scientifique,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke
Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke
Ordening, Monumenten en Landschappen,
Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek.

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale,
chargé de l'Aménagement du Territoire, de la Rénovation
Urbaine, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré
des personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest,
belast met Ruimtelijke Ordening, Stadsvernieuwing,
Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van
Personen.

Jacques SIMONET

LE ANDRE

CHANCELLERIE

GUILLAUME CLAREBOUT

KANSELARIJ